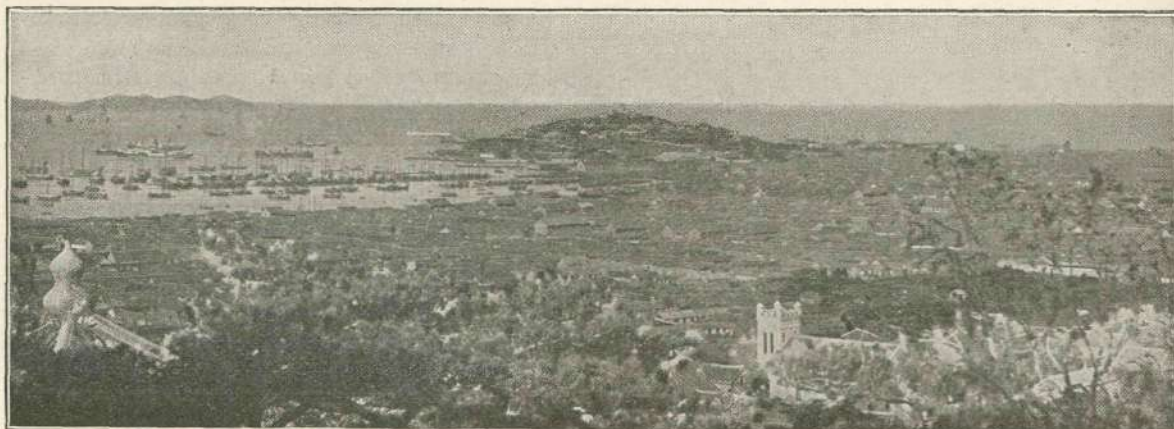

KITAJSKO PRISTANIŠČE ČIFU.

pa Florentin vreden časti kot poljuden in mladinski pisatelj. Prevajal je spise Krištofa Šmida, opisoval kranjska mesta, življenje kranjskih misijonarjev med Indijanci itd. S tem si je pridobil velikih zaslug za

Generalmajor Fok,
poveljnik 4. sibirske brigade v Port Arturju.

vzgojo naše mladine in za čast naše domovine. A odkod je imel Ladislav svoje jezikovne zmožnosti in Florentin svojo vnemo za pošteno izobrazbo mladine? Iz rojstne, domače, kmečke hiše. Bila sta pristna sinova našega ljudstva, ki nista odpadla od njega niti po veri, niti po narodnosti, niti po čuvstvu, ampak sta naprej razvijala in gojila duševne zaklade, ki sta jih dobila od svojih poštenih staršev v domači hiši, v Tuhinjski dolini. Govornik je stavil nato v zgled tuhinjski mladini oba slavljenca.

Od cerkve so šli navzoči v Velike hribe, na kakih dvajset minut oddaljeni rojstni dom Hrovatov „pri Kaližu“, slovesno okrašen z mlaji in zastavami. Tam je g. prof. Evgen Jarc v poljudnem govoru popisoval značaj obeh slavljenec, zlasti svojega bivšega učitelja o. Florentina. Kazal je, kaka mora biti prava šolska vzgoja, ki mora v mladini gojiti verskega duha in ji utrjevati značaj. Vzgajati mora um

in srce v lepi harmoniji. To je najboljšo narodno delo, vredno, da ga slavimo in častimo može, ki imajo take zasluge za naše ljudstvo. Po končani slavnosti so se gostje in sorodniki slavljenec zbrali k skupnemu obedu.

Pohvalno moramo omeniti moški zbor iz Kamnika, ki je pod vodstvom gosp. Heybala pel v cerkvi in pri odkritju spominskih plošč.

Izvirnost in umetnost.

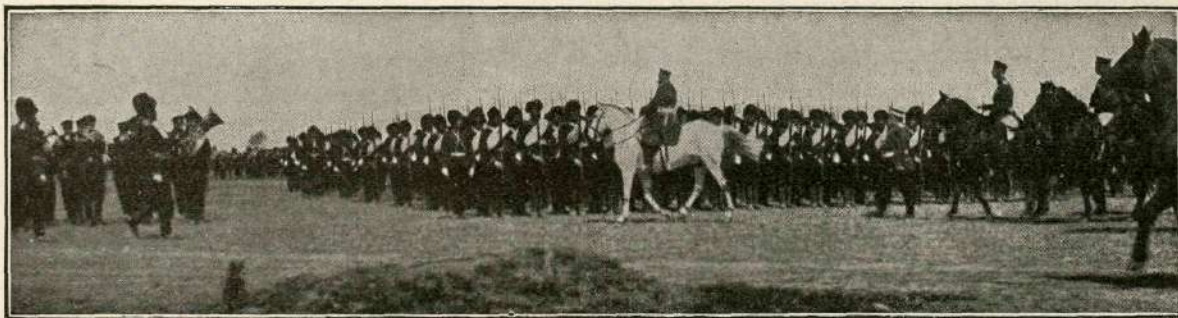
Letošnji „Przegląd Polski“, zv. XI., je prinesel razpravo o rimskih lirikah, katere glavne misli podajemo v sledečem:

Od pesniških tvorb zahtevajo današnji čitatelji, da so nove po predmetu, izvirne, neznane po vsebini. V zlo štejejo pisatelju, ako najdejo v njegovem delu kaj takega, kar jim je že znano od drugod.

Admiral Roždjestvenskij,
poveljnik baltiškega brodogoja.

Takega ocenjevanja ne priporoča davnina. Pretekli časi so se bolj držali izreka aleksandrijskega Kalimaha: „Ne pojem nič novega.“ Prvi je to stališče omajal Wood (1769) v razpravi o Homerju in nje-

KUROPATKIN NADZIRA VOJAŠTVO V LJAOUJANU.

govem izvirnem geniju. Odslej je veljala genijalnost za edino znamenje resničnega pesnika. Našli so jo samo pri Grkih, a ne pri Rimljanih. Zato je ugled Rimljanov padel: videli so v njih same posnemovavce Grkov. Zlasti Nemci so znanstveno dognali neizvirnost in odvisnost rimske poezije, in po nemških učnih knjigah se je ta učenost udomačila tudi pri nas. Izobraženo občinstvo ponavlja to sodbo, ker se malokdo, ki je bil na gimnaziji premlad, da bi bil umel lepoto Vergilija ali Horacija, zopet pripravi k čitanju pesnikov, ki jih ne ceni visoko izza časov, ko se je njegov napredek zabelježeval v šolski katalog.

Literarni program pesnikov Avgustove dobe je v kratkem tak-le: Dva činitelja sestavljata pesniško zmožnost, namreč talent (ingenium), ki je prirojen, in umetelnost (ars), ki se pridobi z učenjem in vajo.

Major Veličko,
ki je vodil zgradbo portarturskih utreb.

Samo oba skupaj tvorita velikega pesnika. Kdor ima torej prirojene zmožnosti, jih je gojiti dolžan z vstrajnim učenjem, bogatiti si mora vedo in izobražati okus ob grški filozofiji in literaturi. Vsebinska umo-

tvorom je javna lastnina, pesnik ima nalogo dati ji popolno obliko. Zraven hoče biti prijeten in koristen: prijeten v tem, da ga poslušavec ume in čuti ž njim; koristen v tem, da podaja nauke in pravila za živ-

Admiral Vitheft,
ubit na „Cesarjeviču“.

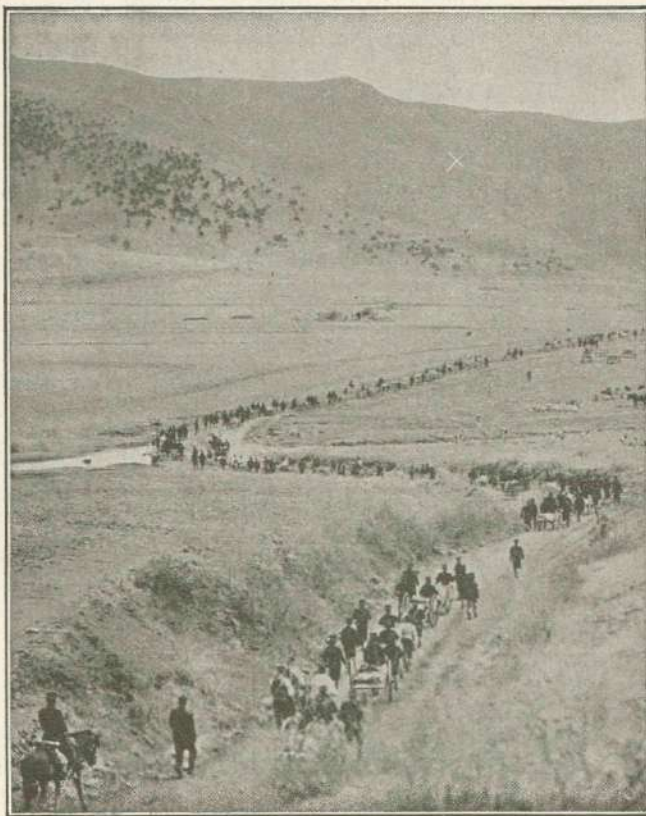
ljenje. Merilo naj mu bo pohvala najboljših mož, ne pa šumno priznavanje množice.

Toda pri vsem posnemanju grških vzorov hoče biti rimski pesnik svojim rojakom to, kar je bil njegov grški patron svojim domačinom. Horacija je s pridom utešilo, ko ga je nekdo nazval rimskega Alkeja. A tako delajo umetniki vseh narodov in dob. Nova pota hodijo samo geniji; za njimi gredo talenti in porablajo njih iznajdbe. Celo izvirni genij Homer – koliko nahajamo v njem ponavljajočih se rekel, verzov, odstavkov – šablone! Ako primerjamo Ajshila, Sofokla in Evripida, vidimo, kako so Grki v klasičnem veku prezirali izvirnost. Sofokles porablja snov in motive prednika, Evripides oba kritikuje in često oponaša. A občinstvo, ki mu je vsebina znana, pazi na vsako malo razliko in radostno pozdravlja vsak napredek. In ako so se rimski pesniki posluževali grških motivov, moramo vendar njih

tvorbe priznati za izvirno poezijo, ker je v njih odsev lastnih doživljajev, četudi morda pogosto samo notranjih. Najdalje je šel v posnemanju Teokritovih idil v svojih eklogah Vergilij, vendar so prav te ekloge predvsem prigodne pesnitve, zvezane z usodo pesnika in prijateljev. Saj druge literature razun grške Rimljani niso poznali; ni torej čuda, ako so se jim vračale v spomin podobe in misli, ob katerih so rasli od mlada. Nič drugačne niso rimske elegije Goethejeve. Za vsak motiv in podobo je mogoče navesti starožitno paralelo. Tako izposojanje je nekaj navadnega v vseh literaturah in je literarna potreba. Samo tipi in motivi, ki gredo iz roke v roko, dosegajo vedno bolj dovršeno obliko in postajajo veliki umotvori. Goethe je sodil o ljudeh, ki iščejo kakor detektivi po slovstvu plagiatov, da bi prav tako lahko rejenega moža vprašali po volih, ovcah in puijskih, ki jih je pojedel. Znano je, koliko takih živinčet so sestavili iz Šekspirovih umotvorov, in nič manj bogat lov bi ne bil pri drugih velikih in izvirnih pesnikih. Zakaj izvirnost ne leži v predmetu in vsebini tvorbe, ampak v načinu umevanja in oblikovanja. Edino v obliki se javlja to, kar odločuje o vrednosti tvorbe, namreč individualnost pesnika. Saj je predmet pesnikovih misli celi svet izkušnje in zgodovine; on govori o znanih rečeh, nas pa zanima in gane samo z obliko. Tega načela so se držali skozi vse veke kiparji in slikarji, ki predstavljajo venomer iste prve ljudi, iste madone itd. Zgodovina umetnosti uči, da največji mojstri ne tekajo za novimi motivi in iznajdbami, ampak jih sprejemljejo od prednikov, ki mnogokrat niso na glasu. Nič drugače ni v zgodovini literature. Le nevednež more še slaviti izvirnost in prvotnost narodnih pesmi in pripovedk. Primerjalne študije so pokazale, da se prav te tvorbe odlikujejo z najmanjšo domiselnostjo in so člani potujoče verige od Indijskega do Atlantskega oceana. Tako podobo kaže tudi zgodovina umetelne literature. Tako pa rimski pesniki kar nič ne zaostajajo v izvirnosti za svojimi tovariši iz drugih literatur. Čim naravneje tvori pesnik, tem manj se more ogniti tujih vplivov, ki mu jih podaja spomin.

Ne čudimo se tudi zahtevi: „nonum prematur in annum“, ki je kot izjemno rimska razkričana. Zakaj domišljija umetnika ustvarja dobre srednje in slabe reči toda le vajeni kritični čut izbira, zameta, sestavlja. Umotvori ne postajajo čudežno; znak pravega pesnika je njegova kritika in izbira pri ustvarjanju. Zato mu je potrebna velika izobrazba: stati mora na višini

kulture. Polagoma postaja umotvor. Iz zapiskov Beethovenovih vidimo, da so najveličastnejše melodije postajale polagoma, ali bolje, da jih je skladal in izbiral iz množine poizkusov in domiselkov. Ovidij nič več ne popravlja v Pontu; čemu tudi, ker to stane toliko truda, a za barbarske Gete lahko zadostuje samo koncepcija brez tehnike! A Rimljani so obračali svoje oči samo na zrele, dovršene stvari. Zato najpoprej nobenih mladostnih tvorb! Pisal je mladi Katul, Horacij, Ovidij, toda prvenci so šli v očiščujoči ogenj. Javnost je čitala samo tvorbe mož, mladiči so deklamirali svoje verze samo sošolcem. Ako bi se pri nas objavljalo samo to, kar je dozoreli razum spoznal

Kurokijeva armada na poti.

za dobro, bi se marsikomu ne bilo treba pozneje sramovati in bi otročje čivkanje nehalo žaliti izobraženo uho.

Teh „devet let“ ni nobena rimska posebnost, nič nenaravnega. Samo diletantje pišejo nekritično in pošiljajo še moker papir v tiskarno. Tvorbe umetnikov zoré na drevesu talenta ob svojem času, četudi nihče ne čaka nanje s košem, četudi trgovci in prekupci nič ne vedo o njih. Umetnost iz navdihnjenja je vraža, kajti umetnik ustvarja zavedno. Ne samo rimski, ampak vseh narodov pesniki popravljajo in

pilijo umotvore. Lessing hoče poznati pesnika po tem, kaj je prečrtal. Po besedah Krasiškega je dovršenost to: objaviti ljudem v obliki navdihnjenja to, kar smo v potu čela skozi leta v sebi nabrali. Tako bo pri vseh pesnikih, samo da vsi ne odpirajo oken do svojih delavnic. A. V.

Kajkavščina. V „Universitetskih Izvestjih“ kijskih je priobčil A. M. Lukjanenko razpravo o kajkavskem narečju. Pisatelj razpravlja najprej o ozemlju in razširjenosti kajkavščine, potem o njeni zgodovini in o kajkavskem slovstvu, in slednjič o njenem izvoru in mestu med drugimi slovanskimi narečji.

Kulturna zgodovina jugoslovanska. V „Učebnih zapiskih imperatorskago kazanskago universiteta“ smo našli sestavek „Očerk kulturnoj istoriji južnih slavjan“. V poglavju „Usvojenje i pererabota hristianskih idej massoj“, sestavljenem po zapiskih pokojnega T. N. Smirnova (umrl 28. maja 1904.), se popisujejo zlasti prazne vere, oziroma ostanki bajeslavnih nazorov, ki se nahajajo v ljudskih pravljičah in pesmih. Pisatelj se je največ oziral na Bolgare, potem na Srbe.

Rusko - japonska vojska.

V Mandžuriji je zadela Ruse huda nesreča pri Ljaojanu. Kuropatkin se je bil utrdil v svojem glavnem taborišču in je tu zbral vso svojo moč. Previdno, korak za korakom, so se mu bližale tri japonske armade, ki so ga hotele obkoliti. Od juga sta se bližala Nodzu in Oku, od vzhoda je pa prodiral Kuroki, da odreže Kuropatkina na severu. V vednih bojih z manjšimi ruskimi oddelki je Kuroki prišel do reke Tajce, katera teče za Ljaojanom. Dan na dan so bili na raznih krajih krvave bitke, katerih uspeh je bil ta, da so bili Rusi vedno bolj potisnjeni okoli Ljaojana. Japonci so mislili, da bodo Ruse tu tako premagali, kakor so pri Sedanu Prusi zajeli Francoze pod Napoleonom III., ko se je morala vdati vsa francoska armada. Nevarnost je bila res velika. Od 25 do 27 avg. je besnel krvav boj 23 angl. milj južno od Ljaojana. Dne 30. avg. so pa že napadali Japonci Ruse v bližini Ljaojana, in ta boj se je razvil v veliko, odločilno bitko, katere konec je bil ta, da se je morala dne 3. septembra vsa ruska armada umakniti iz Ljaojana in hiteti proti severu, da jej Kuroki ne prereže zveze z Mukdenom, kar bi bil uničujoč udarec za Ruse. Rusi so v naglici vzeli s seboj, kar so mogli, a velika skladišča v Ljaojanu so zažgali, da ne pridejo v roke Japoncem.

To je bil za uničenjem portarturskega brodovja pod Vitheftom najhujši udarec za Ruse. Ker je imel Kuropatkin za hrbtom reko Tajce, je bilo umikanje tem težje. Trupla mrtvih konj so zajezila reko, in po

njih so kakor po mostu hiteli Rusi čez vodo, da jih Kuroki ne prehit. A mrtva trupla niso vzdržavala teže, pešci in jezdec so padali, a vse je hitelo naprej, da se reši. Kuropatkin je z največjo skrbnostjo izvel to umikanje, da je rešil armado popolnega poraza. Tudi sam je bil v največji nevarnosti, dva konja sta se zgrudila pod njim. Dne 4. septembra so bili Japonci že gospodarji Ljaojana.

Japonci so hoteli zdaj rusko armado uničiti na poti v Mukden. Kuroki je v brzih pohodih prodiral ob vzhodni strani, da zastavi ruski armadi pot. Pri Jantaju je prišlo zopet do bitke, v kateri so Rusi odbili Japonce in si oprostili pot.

Izgube na obeh straneh so bile velikanske. Japonsko uradno poročilo pravi, da je padlo v bitki pri Ljaojanu 17.539 Japoncev. Ruske izgube so bile še mnogo večje.

Vendar Japonci niso zadovoljni s tem uspehom, ker se jim ni posrečilo, da bi Kuropatkina zajeli. Zato je japonski glavni poveljnik Ojama, zmagavec pri Ljaojanu, prosil, da mu pošljejo iz Japonske še četrto armado.

Vojske torej še dolgo ne bo konec.

Okoli Port Arturja divja boj vedno naprej. Odkar je rusko brodovje uničeno, je japonskim ladjam prosto. da plovejo okoli njega in odrežejo trdnjavi promet na morju. Samo v pristan še ne morejo, ker jim to branijo topovi z utrdb. Pač pa večkrat kaka kitajska džunka uide skozi krog japonskih vojnih ladij in pripelje za drag denar kaj živeža.

Rusi se branijo z največjo trdovratnostjo. Japonci so tisoče svojih vojakov poslali v smrt pri naskokih na utrdb. Posebno mnogo škode so jim prizadeli ruski podkopi. Rusi so namreč tla okoli utrdb podkopali in nabasali z razstrelivom. Kadar pride japonski oddelek na tak kraj, razstrelé Rusi s trdnjave podkop z elektritko. Učinek je strašen. Poročila nam zatrjujejo, da so cele kolone japonskih napadavcev s konji in topovi zletele v zrak.

Japonci so porabili pri naskokih vse mogoče zvijače. Napadali so ponoči in podnevu. Čez kupe mrličev so drli naprej, postreljali tisoče krogelj iz topov v utrdb, a so dosegli le neznatne uspehe. Zdaj Japonci poizkušajo, da pridejo pod utrdb v podzemskih rovih, s katerimi hočejo posamezne trdnjave razstreliti. Steselj je neutrujen in tudi jako spreten v obrambi. Že več utrdb, ki so se jih polastili Japonci, jim je zopet vzel nazaj.

Rusi pripravljajo zelo veliko novo brodovje v Baltiskem morju pod poveljstvom admirala Roždjestvenskega. A vprašanje je, če pride to brodovje še vpoštev v sedanji vojski — vsaj letos najbrže ne. Temu brodovju ni zdaj odprto nobeno pristanišče v Vzhodni Aziji: Port Artur je blokiran, Vladivostok bo zamrznil in v nevtralne luke ne smejo ruske vojne ladje. Sicer bi pa Japonci vsekako že prej prisilili to brodovje do bitke, preden bi došlo do Vladivostoka.